

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 18 marca 2024 r.

Pozycja 42

POSTANOWIENIE

z dnia 27 października 2022 r.

Sygn. akt Ts 227/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sych,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 425 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) w zakresie, w jakim „uznaje on iż orzeczeniem sądu I instancji jest postanowienie oskarżyciela publicznego”,
  - 2) art. 426 § 1 ustawy – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim „sąd rozpoznający po raz pierwszy środek odwoławczy od orzeczenia oskarżyciela publicznego jest sądem odwoławczym II instancji”
- z art. 10 ust. 2, art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 176 ust. 1 w związku z art. 2, art. 176 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 oraz art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 6 września 2021 r. (data nadania), M.J. (dalej: skarżący) – reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru – wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia w związku z następującymi stanami faktycznymi:

1.1. Skarżący złożył do Prokuratury Rejonowej w W. zawiadomienie w sprawie popełnienia na jego szkodę przestępstwa przez dwóch wskazanych w tym zawiadomieniu funkcjonariuszy publicznych. Asesor tejże prokuratury, postanowieniem z 12 listopada 2020 r. (sygn. akt [...]), odmówił wszczęcia śledztwa. Sąd Rejonowy w W., postanowieniem z 1 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]), nie uwzględnił zażalenia skarżącego na tamto rozstrzygnięcie i utrzymał je w mocy.

Zarządzeniem Kierownika Sekcji Postępowania Przygotowawczego XIV Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w W. z 22 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]) zażalenie skarżącego na postanowienie sądu z 1 czerwca 2021 r. zostało pozostawione w aktach sprawy bez nada-

wania mu dalszego biegu. W związku zaś z wniesieniem przez skarżącego zażalenia na wskazane wyżej zarządzenie Sekretariat XIV Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w W. poinformował go pismem z 26 lipca 2021 r. o pozostawieniu wniesionego środka zaskarżenia w aktach bez nadawania mu dalszego biegu.

1.2. Skarżący złożył do Prokuratury Okręgowej w W. zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez wskazanego w tym piśmie funkcjonariusza publicznego. Prokurator Prokuratury Okręgowej w W., postanowieniem z 20 listopada 2020 r. (sygn. akt [...]), odmówił wszczęcia śledztwa, zaś zarządzeniem z 15 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]) odmówił przyjęcia zażalenia na wskazane postanowienie z powodu wniesienia go przez osobę nieuprawnioną. Sąd Rejonowy w W., postanowieniem z 29 marca 2021 r. (sygn. akt [...]), nie uwzględnił zażalenia skarżącego na to drugie rozstrzygnięcie i utrzymał je w mocy.

Zarządzeniem sędziego Sądu Rejonowego w W. z 30 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]) odmówiono przyjęcia zażalenia skarżącego na postanowienie sądu z 29 marca 2021 r. z powodu niedopuszczalności wniesionego środka prawnego. Rozstrzygnięcie to zostało uchylone postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z 11 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]) ze względu na jego nieprawidłowość proceduralną. Następnie Sekretariat II Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w W. poinformował skarżącego pismem z 2 sierpnia 2021 r. o dołączeniu zażalenia do akt z powodu wyczerpania prawem przepisanego toku instancyjnego.

2. Zdaniem skarżącego art. 425 § 1 i art. 426 § 1 art. 17 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) naruszają powołane przez niego konstytucyjne wzorce kontroli, gdyż nie gwarantują jednostce możliwości weryfikacji instancyjnej postanowienia sądu o nieuwzględnieniu zażalenia na postanowienie prokuratora (asesora prokuratorskiego) o odmowie wszczęcia śledztwa.

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 4 października 2021 r. (którego odpis został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 19 października 2021 r.) skarżący – na podstawie art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) – został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

1) podanie, czy od wskazanych w skardze konstytucyjnej ostatecznych orzeczeń zostały wniesione nadzwyczajne środki zaskarżenia (wraz z czterema kopiami);

2) doręczenie czytelnych odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem załączników złożonych wraz ze skargą konstytucyjną (z wyjątkiem zażeń skarżącego z 16 czerwca 2021 r., 7 lipca 2021 r., 16 kwietnia 2021 r., 15 maja 2021 r.).

W sporządzonym przez pełnomocnika i wniesionym do Trybunału Konstytucyjnego 26 października 2021 r. (data nadania) piśmie procesowym skarżący poinformował, że nie wnosił nadzwyczajnych środków zaskarżenia oraz wykonał punkt 2 zarządzenia Prezesa Trybunału.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono art. 425 § 1 oraz art. 426 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r.

poz. 30, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.; dalej: k.p.k.). Przepisy te mają następujące brzmienie:

– art. 425 § 1:

„Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy”;

– art. 426 § 1:

„Od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej”.

Skarżący w *petitum* skargi konstytucyjnej zakwestionował zgodność tych przepisów z wieloma wzorcami kontroli (zob. komparację niniejszego postanowienia), jednakże z analizy uzasadnienia wniesionego środka prawnego wynika, że skupił się na podważeniu zgodności zaskarżonych regulacji z prawem do właściwego sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz prawem do dwuinstancyjnego postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji).

3. Skarżący wniósł skargę konstytucyjną w związku z dwiema sprawami karnymi, w których zawiadomił odpowiednio: o popełnieniu przestępstwa na jego szkodę oraz o popełnieniu przestępstwa niezwiązanego bezpośrednio z jego osobą. W obu sprawach organy prokuratury odmówiły wszczęcia śledztwa; w pierwszej sprawie sąd rejonowy utrzymał to rozstrzygnięcie w mocy, natomiast w drugiej sąd rejonowy utrzymał w mocy zarządzenie prokuratora o odmowie przyjęcia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa. W jednej ze spraw zarzuty skarżącego odnoszą się zatem do kontroli przez sąd postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie, w której skarżący uważał się za pokrzywdzonego, w drugiej zaś – postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie, w której skarżący nie mógłby uzyskać statusu pokrzywdzonego; nie odnoszą się natomiast do postępowania dotyczącego przypisania skarżącemu odpowiedzialności karnej. W tych okolicznościach nie można uznać, że Sąd Rejonowy w W. oraz Sąd Rejonowy w W. rozstrzygały o prawach lub wolnościach skarżącego.

W ślad za wyrokiem z 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/02 (OTK ZU nr 5/A/2003, poz. 38) – w którym orzeczono, że „[a]rt. 426 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149 oraz z 2002 r. Nr 74, poz. 676) jest zgodny z art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i nie jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji” – Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie stwierdza, że nie można *in abstracto* negować prawa (interesu) skarżącego do doprowadzenia sprawy karnej do merytorycznego rozstrzygnięcia (satisfakcja z ukarania sprawcy). Skarżący ma także interes prawny w doprowadzeniu do tego rozstrzygnięcia – ponieważ w razie skazania sprawcy, ewentualne dochodzenie przez niego już jego własnej sprawy (np. ochrony praw majątkowych) w postępowaniu sądowym – byłoby łatwiejsze. Wskazane wyżej obie sfery interesu skarżącego, pojawiające się na tle niniejszej sprawy, nie są jednakże tożsame z jej konstytucyjnym prawem do wymiaru sprawiedliwości, w ramach którego konieczne jest zachowanie dwuinstancyjności. W odniesieniu do sytuacji zachodzącej na tle analizowanej skargi postępowanie sądowe jest bowiem – i to tylko w odniesieniu do zawiadomienia złożonego do Prokuratury Rejonowej w W. – postępowaniem w sprawie karnej dotyczącej sprawcy przestępstwa na szkodę skarżącego i wyłącznie pośrednio sprawa ta może być uznana za sprawę skarżącego w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, natomiast w sprawie zainicjowanej zawiadomieniem do Prokuratury Okręgowej w W. nie zachodzi związek pomiędzy stawianymi zarzutami a interesem osobistym skarżącego. Dlatego prawo skarżącego do sądu – na tle konkretnej sprawy karnej, gdzie występuje jako składający zawiadomienie – nie obejmuje sobą prawa do dwuinstancyjności postępowania.

Należy przy tym zauważyć, że Konstytucja nie zabrania ustawodawcy podjąć decyzji o zaangażowaniu innych organów (jak np. prokuratury) w rozstrzygnięcie sporu o prawo. Na poziomie konstytucyjnym nie uregulowano bowiem bezpośrednio zagadnienia liczby organów prowadzących postępowanie mające na celu rozstrzygnięcie sprawy i nie zakazuje się w sposób generalny ani rozdzielania czynności podejmowanych w celu rozpatrzenia sprawy między różne organy władzy publicznej, ani różnicowania zasad postępowania dla poszczególnych organów. Z perspektywy konstytucyjnej istotne jest, aby ostateczne i wiążące rozstrzygnięcie sprawy należało do sądu sprawującego wymiar sprawiedliwości. Beneficjent konstytucyjnego prawa do sądu musi mieć zagwarantowaną proceduralną możliwość przekazania sprawy do właściwego, niezależnego, bezstronnego i niezawisłego sądu. Postępowanie sądowe w tym ujęciu może stanowić kontynuację postępowania toczącego się przed urzędnikiem sądowym lub innym organem władzy publicznej, w tym sensie, że sąd rozpoznaje merytorycznie sprawę i rozstrzyga o prawach, które wcześniej stały się przedmiotem rozstrzygnięcia konkretnego urzędnika (por. wyrok TK z 12 maja 2011 r., sygn. P 38/08, OTK ZU nr 4/A/2011, poz. 33).

Z zastosowania językowych, systematycznych i funkcjonalnych reguł wykładni art. 45 ust. 1 Konstytucji, w nawiązaniu do pojęcia drogi sądowej z art. 77 ust. 2 Konstytucji, wynika że każdorazowo, gdy mamy do czynienia ze sprawą w rozumieniu pierwszego z tych przepisów, aktualizuje się prawo do jej rozpoznania przez sąd (por. np. A. Wróbel, *Glosa do trzech wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 października 1998 r. (sygn. akt K 36/97) – konstytucyjna wyłączność sądu, z dnia 16 marca 1999 r. (sygn. akt SK 19/98) – prawo do sądu, z dnia 8 grudnia 1998 r. (sygn. akt K 41/97) – dwuinstancyjność postępowania sądowego*, „Przegląd Sejmowy” nr 1/2000, s. 209). Ustawodawca nie może zamknąć drogi sądowej. Jednakże łączna interpretacja art. 45 ust. 1 (w zakresie, w jakim występują w nim pojęcia: sprawa i sąd), art. 175 ust. 1 (w zakresie, w jakim w zakresie w jakim występuje w nim pojęcie: wymiar sprawiedliwości) i art. 176 ust. 1 (w zakresie, w jakim występuje w nim pojęcie: postępowanie sądowe), nie wyklucza możliwości zaangażowania innych niż sądy organów w rozstrzygnięcie sprawy (por. L. Garlicki, uwaga 7 do art. 175 Konstytucji, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 5, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 7). W konsekwencji, o ile sprawowanie wymiaru sprawiedliwości zawsze polega na rozstrzygnięciu sprawy, której przedmiotem jest spór o prawo, o tyle nie każde rozstrzygnięcie sporu o prawo jest sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości. Determinowana przedmiotowo przez art. 45 ust. 1 Konstytucji podmiotowa konstrukcja art. 175 ust. 1 Konstytucji oznacza, że rozstrzygnięcie sporu o prawo, którego dokonał organ inny niż sąd, nie jest sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości. Konstytucyjna koncepcja wymiaru sprawiedliwości uwzględnia zarówno przedmiotowy aspekt sprawy, jak i podmiotowy wymóg, by była ona rozpoznana przez organ władzy publicznej charakteryzujący się szczególnymi cechami (por. art. 178 i art. 180 Konstytucji), jakim jest sąd (zob. L. Garlicki, uwaga 5 do art. 175, [w:] *Konstytucja...*, s. 4; por. także: L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, wyd. 9, Warszawa 2006, s. 342; Z. Czeszejko-Sochacki, *O wymiarze sprawiedliwości w świetle Konstytucji, międzynarodowych standardów i praktyki*, „Państwo i Prawo” nr 9/1999, s. 3).

Z powyższych względów należy zauważyć, że monopol sądów w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie oznacza, że wszystkie spory dotyczące sytuacji prawnej jednostki muszą być rozstrzygane wyłącznie przez sądy (por. wyrok TK z 8 grudnia 1998 r., sygn. K 41/97, OTK ZU nr 7/1998 r., poz. 117). Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem konstytucyjnym wystarczy, aby w kompetencji sądów była ostateczna weryfikacja rozstrzygnięcia organu niesądowego (zob. powołany wyrok TK w sprawie o sygn. P 38/08 oraz cytowane w nim orzecznictwo). Nie budzi więc wątpliwości, że prawo do sądu jest zachowane na gruncie takich regulacji, które – dopuszczając możliwość uruchomienia postępowania przed sądem powszechnym lub sądem administracyjnym – zapewniają kontrolę sądową rozstrzygnię-

cia, decyzji czy innego aktu indywidualnego kształtującego sytuację prawną jednostki lub innego podmiotu podobnego (zob. wyroki TK z: 2 czerwca 1999 r., sygn. K 34/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 94 oraz 14 lipca 2003 r., sygn. SK 42/01, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 63).

Ponadto należy przypomnieć, że w postanowieniach z 4 lutego 2020 r., sygn. Ts 163/18 (OTK ZU B/2020, poz. 310) oraz 15 kwietnia 2021 r., sygn. Ts 146/20 (OTK ZU B/2021, poz. 179) – wydanych w następstwie skarg konstytucyjnych złożonych przez skarżącego – Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że zastosowanie art. 425 § 1 k.p.k. realizuje konstytucyjny standard dwuinstancyjności postępowania, gdyż statuuje procesową zasadę kontroli instancyjnej, przy czym dotyczy on nie tylko orzeczeń sądowych, lecz także wszelkich orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, w tym także przez prokuratora lub organ dochodzeniowy. Z tego też powodu – w razie przyjęcia, że postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa lub zarządzenie prokuratora o odmowie przyjęcia zażalenia na jego postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa z powodu wniesienia tego środka prawnego przez osobę nieuprawnioną, a także postanowienia kontrolne właściwych sądów stanowią rozstrzygnięcia w sprawie skarżącego – skarżący zrealizował swoje prawo do sądu (zob. wyroki TK z: 20 maja 2000 r., sygn. K 21/99, OTK ZU nr 4/2000, poz. 109; 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 52 oraz 13 czerwca 2006 r., sygn. SK 54/04, OTK ZU nr 6/A/2006, poz. 64, a także przywołany wyrok TK w sprawie o sygn. SK 38/02).

W związku z powyższym zarzuty odnoszące się do niezgodności art. 425 § 1 oraz art. 426 § 1 k.p.k. z art. 45 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Trybunał uznaje za oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

4. Trybunał – dla porządku – stwierdza także, że pozostałe wzorce kontroli powołane przez skarżącego nie spełniają w niniejszej sprawie wymogów wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak też art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p.TK.

W przypadku art. 10 ust. 2 Konstytucji (powołanego samodzielnie oraz związkowo) należy przypomnieć, że przepis ten ma charakter ustrojowy (określa organy wchodzące w skład poszczególnych władz) i nie wypływają z niego, nawet w sposób pośredni, jakiekolwiek podmiotowe prawa jednostki, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji (zob. np. postanowienie TK z 19 września 2019 r., sygn. Ts 165/18, OTK ZU B/2020, poz. 30). Z kolei art. 2 Konstytucji powołany został wyłącznie jako wzorzec związkowy do art. 45 ust. 1 i art. 176 ust. 2 ustawy zasadniczej. Z uwagi jednak na konkluzję procesową zawartą w poprzednim punkcie tej części niniejszego uzasadnienia, niemożliwa byłaby kontrola zaskarżonych przepisów ze wskazanym unormowaniem konstytucyjnym jako wzorcem samodzielnym (por. wyrok pełnego składu TK z 21 września 2011 r., sygn. SK 6/10, OTK ZU nr 7/A/2011, poz. 73). To zaś – we wskazanym w tym punkcie zakresie – pociąga za sobą konieczność zastosowania w niniejszej sprawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

Z tych wszystkich powodów należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.